

ENW'R PWYLLGOR CRAFFU	Pwyllgor Craffu Cymunedau
DYDDIAD Y CYFARFOD	14 Mai, 2013 am
TEITL YR EITEM	Hostel Noddfa, Deiniolen
AELOD CABINET	Y Cynghorydd John Wyn Williams

1.0 Cefndir a Chyd-destun

Cyflwynwyd cais am adroddiad Craffu yn dilyn trafodaeth ym Mhwyllgor Ardal Arfon ar y 13^{eg} o Fawrth 2013. Roedd hyn mewn ymateb i ddigwyddiad tu allan i eiddo preifat yn ymwneud a pherson oedd yn preswyllo yn Hostel Noddfa. Arweiniodd hyn at drafodaeth ynglŷn â phwrpas a rôl Hosteli o fewn gwasanaeth digartref Cyngor Gwynedd. Mae'r achos unigol bellach wedi ei drin o dan y drefn droseddol ac nid gwaith y Pwyllgor Craffu yw craffu ar achosion unigol. Pwrpas yr adroddiad yma yw archwilio perthnasedd defnyddio hosteli i ddarparu gwasanaethau i bobl ddigartref ac ystyried y trefniadau sydd mewn lle i gynorthwyo'r awdurdod gwrdd â chyfrifoldebau statudol.

2.0 Cyfrifoldebau Statudol Cyngor Gwynedd

Mae darparu gwasanaethau i bobl ddigartref yn un o gyfrifoldebau statudol Cyngor Gwynedd ac mae'r disgwyliadau yma wedi eu hamlinellu yn y ***Ddeddf Tai 1996 rhan v11 cyfadran 188***. Mae'r Ddeddf yn nodi cyfrifoldeb y Cyngor i ddarparu llety argyfwng i bobl sy'n canfod ei hunain yn ddigartref. Mae'r diffiniad o bobl ddigartref yn cynnwys pobl sydd mewn bygwth o golli, neu fydd yn annhebygol o allu parhau yn eu llety presennol. Disgwylir i'r awdurdod sicrhau fod "llety addas" ar gael i'r ymgeisydd a/neu ei deulu am gyfnod hyd nes y gellid dod o hyd i lety sefydlog.

Ymdrechir i gwrdd â'r ddyletswydd mewn sawl ffordd gan gynnwys darpariaeth hostel. Mantais hosteli yw ei bod yn caniatáu i'r Cyngor ddarparu llety yn gyflym mewn argyfwng i grwpiau bregus.

Mae *Gorchymyn Digartref 2006 (Addasrwydd Llety)* Cymru yn nodi ei bod yn ystyried nad yw'n addas i awdurdodau lleol gwrdd â'r cyfrifoldebau statudol drwy ddarparu llety mewn Gwely a Brecwast, yn arbennig ar gyfer grwpiau bregus.

Mae ymateb a chydymffurfiad gwasanaethau'r Cyngor wrth gwrdd â'i ddyletswydd yn cael ei archwilio yn rheolaidd gan y Cynulliad ac yn cael ei herio gan gyrrff allanol megis Shelter.

Mae disgwyliad ar aelodau'r cyngor fodloni ei hunain bod yr awdurdod yn gallu cwrdd â'i ddyletswyddau statudol.

2.1 Angen a Galw am y Gwasanaeth

Mae Hostel Noddfa ym mherchnogaeth Cyngor Gwynedd ers 1974, ac yn un o ddwy hostel ar gyfer pobl ddigartref sy'n cael eu rhedeg gan Gyngor Gwynedd. Ystyrir bod gwasanaeth hostel yn bwysig i'r gwasanaeth digartrefedd am amryfal resymau.

- Mae'n cynorthwyo'r Cyngor i gwrdd â'i gyfrifoldebau cyfreithiol.
- Mae'n caniatáu ymateb cyflym i sefyllfaoedd sy'n amlygu ac yn ffordd o ddarparu llety diogel i bobl mewn sefyllfaoedd bregus.
- Mae'n ffordd gost effeithiol o ddarparu llety yn arbennig i deuluoedd.
- Mae'n cynnig awyrgylch saff a gwarchodol gan fod staff ar ddyletswydd i oruchwilio ac ymateb i sefyllfaoedd sy'n amlygu.
- Mae goruchwyliaeth o achosion unigol a mesurau diogelwch mewn lle.
- Mae wedi cynorthwyo nifer o bobl adfer eu bywydau ar ôl y profiad anffodus o golli eu cartref.

Er ein bod yn gallu defnyddio math arall o lety i gwrdd â chyfrifoldebau statudol, gan gynnwys eiddo ar les, mae'n anodd sefydlu trefniadau o'r fath yn gyflym ac nid ydynt bob amser yn addas i rai grwpiau. Mae cyfnod mewn hostel yn gallu bod yn ddefnyddiol i adnabod y math mwyaf priodol o lety ar gyfer yr unigolion ac i adnabod unrhyw anghenion cefnogol.

2.2 Natur Lleoliadau o Fewn yr Hostel

Cyn i unigolyn gael eu derbyn i'r Hostel mae'r gwasanaeth digartref yn cwblhau asesiad ffurfiol yn unol â threfniadau statudol y Cyngor er mwyn adnabod cyfrifoldebau'r Cyngor. Byddant hefyd yn cwblhau asesiad risg i sicrhau bod y lleoliad yn addas ar gyfer lleoliad yn yr Hostel. Defnyddir Noddfa yn bennaf fel Hostel ar gyfer teuluoedd ac achosion risg isel yn arbennig rhieni sengl, teuluoedd ifanc, merched yn dianc rhag trais, pobl ifanc ac achosion eraill sy'n addas i letya gyda'r grŵp uchod. Oherwydd natur yr unigolion sy'n cael eu lletya, mae'r gwasanaeth yn ofalus ynglŷn â'r math o bobl sy'n cael eu derbyn i'r hostel. Ni fydd yr hostel yn cael ei ddefnyddio ar gyfer pobl a chefnidir treisgar.

Dangosodd dadansoddiad o leoliadau ers Ebrill 2012 fod :-

- 49% o'r lleoliadau yn deuluoedd gyda phlant.
- 77% o'r lleoliadau yn ferched.
- llai na 10% yn ddynion sengl.

Ni dderbynnir achosion i'r gwasanaeth digartref heb fod ganddynt gyswllt lleol, oni bai fod cyfrifoldeb statudol neu gyfreithiol i wneud hynny e.e. achos o drais yn y cartref. Ers Ebrill 2012 dim ond 1 achos, heb gyswllt lleol sydd wedi derbyn lleoliad yn Noddfa ac roedd gan yr achos berthynas agos (rhiant) yn byw yng Ngwynedd. Daeth y gweddill o'r lleoliadau o ardal Arfon gyda 1 o ardal Dwyfor felly mae'r hostel yn adnodd sy'n darparu gwasanaeth i bobl sydd â chysylltiad â Gwynedd.

2.3 Darpariaeth Arall ar gyfer Pobl Ddigartref o Fewn Gwynedd

Yn y blynyddoedd diweddar mae Cyngor Gwynedd ynghyd a 7 saith Cyngor arall yng Nghymru wedi derbyn beirniadaeth gan y Cynulliad Cenedlaethol am fod yn or-ddibynnol ar ddarpariaeth gwely a brecwast. Ystyrir bod darparu llety mewn hostel yn ffordd amgenach o ddarparu gwasanaethau yn arbennig ar gyfer rhai grwpiau bregus gan fod cefnogaeth a goruchwyliaeth yn cael ei ddarparu. Heb ddarpariaeth Hostel byddai dibyniaeth Gwynedd ar Wely a Brecwast yn debygol o gynyddu, a byddai darpariaeth amgen yn debygol o fod yn fwy costus i'r Cyngor ac yn golygu y byddai unigolion yn gorfod cael eu lleoli heb warchodaeth.

Mewn cyfnod o ddirwasgiad ariannol, a chysgod diwygiadau lles mae llawer o sylwebyddion yn darogan y bydd y galw ar wasanaethau digartrefedd yn debygol o gynyddu. Yn yr hinsawdd bresennol bydd yn bwysig bod gan y Cyngor adnoddau digonol a phriodol i ymateb i'r galw.

Gan fod pobl sy'n aros yn yr hostel yn gallu cymhwyso i dderbyn budd-dal tai a bod y gwasanaeth yn derbyn Grant Cefnogi Pobl mae darparu gwasanaeth mewn hostel yn gost effeithiol i awdurdod gan fod y Cyngor yn gallu adennill y gost o ddarparu gwasanaeth. Mewn cymhariaeth byddai'r gost o ddarparu gwasanaeth i deulu mewn gwely a brecwast yn gallu bod dros **£400** yr wythnos heb unrhyw ad-daliad.

2.4 Rheolaeth yr Hostel

Mae'r hostel yn cyflogi 9 aelod o staff yn yr hostel (2 aelod staff llawn amser a 7 aelod rhan amser). Mae staff yn sicrhau bod goruchwyliaeth yn ystod y dydd a dros y penwythnosau ac mae staff nos yn cysgu i mewn.

Cyn derbyn lleoliad i'r Hostel bydd y gwasanaeth digartref yn cwblhau ymholiadau cefndir a disgwylir i bob ymgeisydd arwyddo trwydded tenantiaeth gan ymrwymo i ymddwyn mewn ffordd briodol a chyfrifol tuag at staff, trigolion a'r gymuned leol (gweler copi yn atodiad 1 ynghlwm). Yn ystod yr arhosiad bydd

staff yn arolygu cydymffurfriad gyda'r safonau ymddygiad. Os na fydd unigolion yn cydymffurfio maent yn gallu colli'r i hawl i dderbyn gwasanaeth.

Mae offer CCTV a mesurau diogelwch eraill wedi ei gosod ar y safle, ac mae perthynas waith dda wedi ei sefydlu gyda'r heddlu gydag ymweliadau rheolaidd i sicrhau bod trefn i ymateb i ddigwyddiadau neu ymddygiad amhriodol ac i arolygu a rhannu gwybodaeth.

2.5 Digwyddiadau

Dengys cofnodion mai prin iawn fu'r galwadau i'r heddlu yn ymwneud â thrigolion Noddfa dros 5 mlynedd diwethaf. Er bod achosion wedi cofnodi, gwyddom fod rhai o'r galwadau yn ymwneud a digwyddiadau gwrthgymdeithasol tuag at drigolion yr hostel a/neu yn gysylltiedig â digwyddiadau mae trigolion wedi wynebu yn deillio o'r cyfnod cyn eu derbyn.

Nid ydym wedi gweld unrhyw dystiolaeth yn awgrymu fod cynnydd yn nifer y digwyddiadau yn ddiweddar neu fod patrwm cyson o ddigwyddiadau. Ers yr achos ym mis Ionawr 2013 nid ydym yn ymwybodol fod unrhyw gwyn pellach wedi ei dderbyn yn ymwneud a phreswylwyr Noddfa.

Fel gwasanaeth rydym yn cydnabod bod y digwyddiad yn annerbyniol, ond cafodd ei drin yn y ffordd briodol gan yr heddlu a'r llysoedd. Nid ydym yn credu y gallwn fod wedi rhagweld yr hyn a ddigwyddodd a ni chredwn fod ymddygiad gwrthgymdeithasol yn gyffredin. Er yn sylweddoli bod teimladau cryf ymhlith y gymuned a bod pobl yn anhapus ynglŷn â'r digwyddiad ni chredwn fod achos i newid y ffordd o ddarparu gwasanaeth ar sail un digwyddiad eithriadol.

Gwyddwn fod cred yn ardal Deiniolen fod y gymuned wedi ysgwyddo baich o ran y gwasanaeth hostel am nifer o flynyddoedd ac nad yw'r ardal o'r farn ei bod wedi elwa o bresenoldeb Noddfa. Ymddengys hefyd fod canfyddiad ehangach fod ardal Deiniolen wedi hanfanteisio. Er gall fod cydymdeimlad gyda'r ddadl fod yr ardal wedi ysgwyddo baich drwy roi cartref i'r hostel nid yw hyn yn rheswm dros danseilio'r defnydd o hosteli digartref fel model addas i ddarparu gwasanaeth statudol i bobl ddigartref.

2.6 Mesurau Rheolaethol:

Mae nifer o fesurau mewn bodolaeth ers amser i geisio lleihau effaith yr Hostel ar y gymuned ac rydym wedi adolygu'r trefniadau a chyflwyno'r addasiadau pellach i geisio lleihau ymhellach y posibilrwydd o ddigwyddiadau yn y dyfodol. Mae'r mesurau'n cynnwys:-

1. Cadarnhau trefn i gofnodi ac archwilio honiadau o ymddygiad amhriodol a sicrhau bod rhifau cyswllt uniongyrchol i ddwyn sylw at unrhyw bryderon.

2. Adolygu'r Trefniadau Asesu Risg i adnabod a oes unrhyw ffordd o gryfhau trefniadau sy'n bodoli.
3. Cryfhau'r drefn o gwblhau ymchwiliadau cefndirol, yn arbennig unigolion sy'n gysylltiedig â'r prif ymgeisydd.
4. Newid amser cloi'r drws o 11 o'r gloch i 10 o'r gloch yr hwyr oni bai bod rhesymau dilys e.e. bod unigolyn yn gweithio neu fod trefniant wedi ei gytuno ymlaen llaw.
5. Rhoi cyfnod rybudd (3 mis) ar yr eiddo preifat oedd yn cael ei ddefnyddio i roi llety i bobl ddigartref yn Neiniolen. Er nad oedd cyswllt gyda Noddfa y bwriad oedd lleihau nifer o bobl ddigartref yn yr ardal.

Rydym hefyd wedi cynnig y dylai cynrychiolwyr o'r gymuned ymweld â'r hostel i weld y trefniadau rheoli sydd gennym mewn lle a chadarnhau y byddwn yn barod i gael cyfarfodydd gyda chyngor cymuned. Credwyd y byddai'r mesurau yma yn ein galluogi i ymchwilio a chymryd camau os bydd unigolion yn ymddwyn yn amhriodol ac o gymorth i geisio adeiladu perthynas ac i drafod a chyfnewid gwybodaeth; hyd yma nid yw'r cynhigion yma wedi ei derbyn.

2.7 Darpariaeth Amgen

Gan fod gan y Cyngor gyfrifoldebau statudol byddai'n anodd terfynu'r gwasanaeth presennol, heb sicrhau darpariaeth gyfatebol a byddai angen adnoddau cyfalaf a chaniatâd cynllunio i greu darpariaeth mewn ardal arall. Petai hynny yn ddymuniad byddai angen amser digonol i wneud hyn a byddai'n rhaid dynodi arian ar gyfer y gwaith. Rydym yn parhau yn argoeddedig bod darparu gwasanaethau drwy hosteli yn ffordd briodol ac effeithiol o gwrdd â chyfrifoldebau statudol digartrefedd, yn arbennig ar gyfer y rhai mwyaf bregus o fewn cymdeithas.

Mae'r Cyngor wedi buddsoddi i wella ansawdd ac addasrwydd Hostel Noddfa dros y 6 blynedd diwethaf. Bu gwariant cyfalaf o dros £100,000 uwchlaw'r rhaglen cynnal a chadw blynyddol.

Atodiad 1 - Amg

(Telerau ac Amodau Tenantiaeth)